

zell», *Atl.* ix, v. 6; *Canigó*: «baixen fallaires en reguitzell»; «aparegué en la Gazeta un reguitzell de cessanties», Genis Aguilar, *Julita*, p. 14] o *reguitzer*: «ell menja i beu a reguitzer» 'a desdir', «feia llegendes a reguitzer» (Saisset, *Perpiny.*, 29; *Catal. d. R.*, 103); *reguitzera* (-ts-: «objetos existents un seguí del otro», Aneu, *Pol*, 25); *reguitzada* (Alcover, *BDLC* x, 64). A això no ens indueix ni tan sols el sentit. És probable que aquest sigui alteració fonètica de *reguitzell, -txer, amb ultracorrecció de -tj- > -tx- (*marutgell* 'tràngol suau' a Sant Pol, per *marutzell) seguida de dissimilació, i naturalment contaminació de *guitza* i *reguitar* 'tirar guitzes'. Cf. *reguer*, *reguera*, *regueró* o *reguerot* de pólvora, de *gotes* etc., també en el sentit de 'llarga sèrie de coses iguals', i d'altra banda *reguitxol* 'rec de poca fondària' a Caçà de la Selva, *regatxol* tortosí i valencià. — 4 No en lèxics anteriors a *Belv.* (1803) i *Lab.*; cap documentació anterior en *DAG.*, *DBal.* ni *AlcM.* Però ja hi ha «la mula *guita* e roïga» en un text de c. 1520 (Caretà, *Barbr.*, s. v. *gitano*). «*Guita...*, *guita...*! —bufava l'altre cargolant-li frases impossibles d'escriure», *MrnVayreda* (*Sang Nova*, v, § 8, 398). L'he sentit a tot el Princ. des de les més altes valls pirinenques (Cardós, Boí, Aran) fins a Vinarès («és un matxet *guit*», 1961). De vegades amb usos translàtics: substantivat per a un 'home sorrut, malhumorat, odiós, que es plau a perjudicar la gent', empordanès («Aquest home és un *guit*», *Figueres*, 1969; '(cosa) agra, dolenta': «és un patamoll que cria una herba *guita*, que no val res» (Paüls de Flamicell, 1957); i des de les catalanes s'estén a totes les altes valls gascones i aragoneses (Rohlf, *Le Gc.*, § 151). — 5 A Pineda encara s'usa, i són molts (1970) els qui recorden vells que deien «és un animal que *guita*»; «més valdria que t'enterressis, que no pas fer el bèstia / --- / glatint rosegons i *guitant* al rascler», *Mrn. Vayreda* (*La Punyalada*, 242; frase repetida, 344); «sa fatxa, més que de cavall, era de porc singlar, la boca esmejant i les orelles agemolides, com a punt de *guitar*», id. (*Carlinada* ix, p. 140; també *Sang Nova* iv, § 10, 36). — 6 «*Una cós*» rima amb *portentós* el 1604 en la *Xàvega dels Notaris* valenciana (*RHisp.* l, 304, v. 120); *una coç* en l'alcoià MGadea, *T. del Xè* II, 14, plural *coces* i, 20. En canvi *kòsa* a tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera (1932-4) i *kòsa* a Mall. («ja passa d'hora de pegar cossa a la son», *BDLC* vi, 258; rondalla mall., pron. *kòsə*, *BDLC* vii, 148), alguerès *kòsa*. No troben com s'explicaria la irregularitat (o no se n'adonen) Kuen, *AORBB* vii, 63; Moll, *BDLC*; *Supl.*, § 650. — 7 Afegim a la doc.^o primerenca JRoig: «ella s'cuydà / tots temps duràs / lo gay solàs / e pa de nocés: / tantost les *coces* / foren ab ella», *Spill*, 1162; «*coça*: colp ab lo taló, calx», *Busa-Nebr.* 1507, B-III-6.62; «*tirar cosses*: calcitro; *donar a algú cosses* i *punyades*: conscindere aliquid pugnis et calcibus», *OPou*, *ThPu.*, a. 1575, 251, que potser reflecteix més aviat l'ús val. En tot cas, el valencià C. Ros, *Adages* (1736), presenta, al costat de

coç «la coz del cavallo», la forma de plural *coces*. També, però, trobem *cauç* però només en algun text arcaic, com els *Usatges*.

Guitzoll, *guitzolla*, *V. gatzoll* (DALLA) *Guitzone-ta*, *V. gatzoneta* (GUITZA) *Guiula*, *V. gúiola* (JURIOLA) *Guiuma*, *V. quilma* *Guivilians*, *V. gavilans*

GUIX, nom de la mateixa substància que es diu *algeps* al Sud de l'Ebre, i *ges* en català occidental: prové en última instància del grec γύψος 'guix', 'calç viva', i és versemblant que sigui per conducte del llatí GYPSUM 'guix'; però és estranya i no està ben explicada l'evolució fonètica del mot català, ben diferent de la del port. *gesso*, cast. *yeso*, oc. *geis*, it. *gesso*, que semblen prolongació fonètica normal d'un llatí vulgar GĪPSUM (amb vocal breu conforme a la del grec); per al català els lingüistes han vacil·lat entre admetre que partís d'una pronúncia *gupsu (> *guyšu) del llatí vulgar —s'hauria passat de *guyš* a *guyš* i després *gíš*—, o bé admetre que en una pronúncia *gejš* semblant a l'occitana, s'hagués despalatalitzat la *g* per dissimilació; però totes dues explicacions es presten a greus objeccions, que fan molt inversemblant la primera i ben poc convincent la segona; com que el mot grecollatí va passar des de molt antic a l'àrab, on es troba en les formes *gíšš*, *ğebs* i intermèdies, i és clar que d'aquesta última prové *algeps* nom del guix a València i Sud del Princ., també pot ser que de l'altra sortís la forma *ges*, pròpia de gran part del català occidental; i no és inconcebible que també *guix* hagi vingut per conducte de l'àrab on, en època arcaica, encara es pronunciava *gíšš* i *gibs* amb *g* oclusiva. □ 1.^a doc.: *guix*, 1381, 1405, i ja se'n citen casos en els anys 1309 i 1324; *ges*, 1366; *algeps* fi S. XIII, *Cost. Tort.*

«Los ciudatans --- de Tortosa --- dels leynams --- e de les arenes, e del forn de calç a fer, e de les aygues, e de forns de rajoles, teules o *algepç* --- fan a lur pròpia voluntat ---», *CostTort.* (I, § 1.8; ed. OL, p. 14); «negen venedor o venedora de *algepç* no guos --- mesurar --- lo dit *algepç* ab almut a les persones qui volrran del dit *algepç* una barcella, e de una barcella a avant, ans aquells sien tenguts mesurar ab barcella, e açò en pena de 60 sols., partidors ---», ordenació dels almostassafs de València, a. 1322, 60v; «ella ginyà / --- / mostrar-se prenys / --- / mostr' apetits, / ja vol confits; / demana -l moll, / la carn del coll, / e los coprons / menjar; carbons / fingix mastega, / *algeps* rosega, / e beu lexiu; / e, sobre viu, / dix que s'cenyia / ---», JRoig (*Spill*, 4754). D'aquí, amb vocalització de la *p*, arag. ant. *aljeuz*, *algeuz*, en els Furs de c. 1350 (RFE xxii, 12, 114, cf. *tapiar TAPIA*).

Del tipus *ger*, de la major part del cat. occid.: «de fusta, de ferre, calç, *ges* ---», a. 1366 (Rubió, *Docs. Cult. Cat. Mig-aval* II, 153); «los dits procuradós hagen a donar al dit Solà calç e *ges*, e pedra tanta com necessari serà», doc. de la SdUrg. de 1469 (*Homen. a Rubió* i *Ll.* II, 470). *Busa-N.* (1507) dóna «*ges* o *guix*»